

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА (четврти разред) - СРПСКИ ЈЕЗИК

Језик

Граматика

Обнављање и утврђивање знања усвојених у претходним разредима.

Уочавање речи које у говору и писању мењају свој основни облик (променљиве речи) - без дефиниција и захтева за променом по падежима и временима. Уочавање речи које задржавају свој основни облик у свим ситуацијама (непроменљиве речи) без именовања врста тих речи.

Реченица - појам глаголског предиката (лични глаголски облик); уочавање речи и групе речи (синтагма) у функцији објекта и прилошких одредаба за место, време и начин. Појам субјекта; уочавање речи у функцији атрибута уз именицу и именичког скупа речи (именичка синтагма). Ред реченичних чланова у реченици.

Именице - збирне и градивне; род и број - појам и препознавање.

Придеви - присвојни и градивни - уочавање значења, рода и броја у реченици.

Заменице - личне; род и број личних заменица; лична заменица у функцији субјекта у реченици - појам и препознавање.

Бројеви - главни (основни) и редни - појам и препознавање у реченици.

Глаголи - појам и основна значења презента, перфекта и футура; вежбе у реченици заменом глаголских облика у времену, лицу и броју.

Управни и неуправни говор.

Утврђивање и систематизација садржаја обрађених од И до ИВ разреда.

Правопис

Употреба великог слова у писању: имена држава и покрајина и њихових становника; имена насеља (градова, села) и њихових становника.

Писање управног и неуправног говора (сва три модела).

Наводници. Заграда.

Писање присвојних придева изведених од властитих имена (-ов / -ев, -ин / -ски).

Писање сугласника ј у придевским облицима на -ски, и у личним именима и презименима.

Писање скраћеница типа: итд., сл., нпр. и скраћеница које означавају имена држава.

Понављање, увежбавање и проверавање оспособљености ученика за примену обрађених правописних правила.

Ортоепија

Уочавање наглашених и ненаглашених речи: вежбе у изговарању акценатских целина. Вежбе за отклањање грешака које се јављају у говору ученика.

Изговор свих сугласника и гласовних група у складу са књижевнојезичком нормом ч, ћ, џ, ђ, х; - дс - (људских), - ио, - ао итд. Вежбе за отклањање грешака које се јављају у говору и писању ученика.

Уочавање диференцијалне (дистинктивне) функције акцента у речима истог гласовног састава, а различитог акцента.

Књижевност

Лектира

Лирика

Народна песма: *Наџњева се момак и девојка*

Народна песма: *Јеленче*

Јован Јовановић Змај: *Циганин хвали свога коња*

Војислав Илић: *Јесен*

Десанка Максимовић: *Пауково дело*

Душан Радовић: *Плави зец*

Драган Лукић: *Друг другу*

Мирослав Антић: *Јуначка песма*

Бранислав Црнчевић: *Мрав добра срца*

Бранко Ћопић: *Мјесец и његова бака*

Стеван Раичковић: *Ка да то буде*

Милован Данојлић: *Трешња у цвету*

Добрица Ерић: *Свитац пшеничар и воденичар*

Љубивоје Ршумовић: *Аждаја своје чеду тепа*

Избор из поезије Милована Данојлића

Федерико Гарсија Лорка: *Луцкаста песма*

Епика

Народна песма: *Јетрвица адамско колено*

Народна песма: *Стари Вујадин*

Народна приповетка: *Међед, свиња и лисица*

Народна бајка: *Пепељуга*

Народна прича: *Најбоље задужбине*

Јанко Веселиновић: *Град*

Исидора Секулић: *Позно јесење јутро*

Мирослав Демак: *Виолина*

Бранислав Нушић: *Прва љубав*

Бранко В. Радичевић: *Прича о дечаку и Месецу*

Бранислав Црнчевић: *Босоноги и небо*

Гроздана Олујић: *Олданини вртони и друге бајке (избор)*

Светлана Велмар-Јанковић: *Књига за Марка (Златно јагње, Стефаново дрво)*

Ханс Кристијан Андерсен: *Ружно паче*

Рене Гијо: *Бела Грива*

Луис Керол: *Алиса у земљи чуда*

Браћа Грим: *Трнова ружица*

Антоан де Сент Егзипери: *Мали принц* (одломак)

Михаел Енде: *Бескрајна прича* (одломак)

Драма

Гвидо Тартаља: *Подела улога*

Александар Поповић: *Пепељуга*

Добрица Ерић: *Чик, да погодите због чега су се посвађали два златна брата*

Допунски избор

Поред наведених дела, наставник и ученици слободно бирају најмање три, а највише још пет дела за обраду.

Научно-популарни и информативни текстови

Милутин Миланковић: *Кроз васиону и векове* (одломак)

Михајло Пупин: *Од пашњака до научењака* (одломак)

Избор из књига, енциклопедија и часописа за децу.

Читање текста

Читање наглас и у себи као увод у разговор о тексту. Усмерено читање (с претходно датим задацима): откривање карактеристика ликова (поступци, речи, изглед, особине), радњи, догађаја, природних појава и описа; уочавање језичко-стилских слика.

Читање усклађено с врстом и природом текста (лирски, епски, драмски, научно-популарни, новински итд.). Подстицање ученика на варијације у темпу, јачини и интонацији гласа и на логичко паузирање при читању.

Усмерено читање у себи: брзо схватање садржине, тражење одговарајућих података о лику, опису, осећањима и начину њиховог приказивања.

Казивање напамет научених поетских и прозних целина и одломака. Сценске импровизације.

Тумачење текста

Уочавање и тумачење песничких слика, тока радње, главних ликова и основних порука у књижевном делу. Уочавање значајних појединости у опису природе (откривање чулних дражи: визуелних, акустичких, кинетичких, тактилних, мирисних и других). Указивање на значајна места, изразе и речи којима су изазвани поједини утисци у поетским, прозним и драмским текстовима.

Уочавање и именовање садржинских целина у прозним текстовима; стварање плана. Запажање чинилаца који у разним ситуацијама делују на поступке главних јунака (спољашње и друштвене околности, унутрашњи подстицаји - осећања, намере, жеље). Уочавање и тумачење израза, речи и дијалога којима су приказани поступци, сукоби, драматичне ситуације и њихови узроци, решења и последице.

Књижевни појмови

Лирика

Основни мотив и споредни мотиви у лирској песми.

Визуелни и аудитивни елементи у песничкој слици. Песничка слика као чинилац композиције лирске песме.

Дужина стиха према броју слогова - препознавање.

Понављања у стиху, строфи, песми - функција.

Персонификација као стилско средство.

Сликовитост као обележје песничког језика.

Обичајне народне лирске песме - основна обележја.

Лирска песма - основна обележја.

Епика

Тема и идеја у епском делу.

Фабула: хронолошки редослед догађаја, елементи фабуле (увод, заплет, расплет).

Односи међу ликовима; основни типови (врсте) карактеризације.

Приповедач, приповедање; дијалог, монолог, опис у епском делу.

Прича и роман - разлике.

Роман за децу - основна обележја.

Драма

Ликови у драмском делу. Ремарке (дидаскалије). Драмска радња - начин развијања радње. Драмски текстови за децу.

Функционални појмови

Подстицање ученика да схватају и усвајају појмове: главно, споредно, машта, збиља, утисак, расположење, интересовање, околност, ситуација, испољавање; подстрек, услов, поређење, процењивање, тврдња, доказ, закључак; дивљење, одушевљење, љубав (према човеку, домовини, раду, природи); привлачност, искреност, правичност, племенитост.

Језичка култура

Основни облици усменог и писменог изражавања

Препричавање текста са променом граматичког лица. Препричавање са изменом завршетка фабуле. Препричавање текста у целини и по деловима - по датом плану, по заједнички и самостално сачињеном плану.

Причање у дијалошкој форми; уношење дијалога, управног говора у структуру казивања - по заједнички и самостално сачињеном плану. Причање према самостално одабраној теми. Настављање приче инспирисане датим почетком. Састављање приче по слободном избору мотива.

Описивање слика које приказују пејзаже, ентеријере, портрете. Описивање сложенијих односа међу предметима, бићима и појавама.

Извештавање о обављеном или необављеном задатку у школи или код куће - у облику одговора на питања.

Усмена и писмена вежбања

Ортоепске вежбе: увежбавање правилног изговора речи, исказа, реченица, пословица, брзалица, загонетака, питалица, краћих текстова; слушање звучних записа, казивање напамет лирских и епских текстова; снимање казивања и читања, анализа снимка и вредновање.

Диктати: са допуњавањем, изборни, слободни, контролни диктат.

Лексичке и семантичке вежбе: грађење речи - формирање породица речи; изналажење синонима и антонима, уочавање семантичке функције акцента; некњижевне речи и туђице - њихова замена језичким стандардом; основно и пренесено значење речи.

Синтаксичке и стилске вежбе: састављање и писање реченица према посматраним предметима, слици и заданим речима; састављање и писање питања о тематској целини у тексту, на слици, у филму; писање одговора на та питања.

Преписивање реченица у циљу савладавања правописних правила.

Коришћење уметничких, научнопопуларних и ученичких текстова као подстицаја за сликовито казивање. Вежбе за богаћење речника и тражење погодног израза. Уопштено и конкретно казивање. Промена гледишта. Уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Отклањање празнословља и туђица. Отклањање нејасности и двосмислености.

Увежбавање технике израде писменог састава: анализа теме, одређивање њеног тежишта; посматрање, уочавање и избор грађе; распоређивање појединости; елементи композиције.

Осам домаћих писмених задатака и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка - по два у првом и другом полугодишту. Један час за израду и два часа за анализу задатака и писање побољшане верзије састава.